

Predci plemenite obitelji Vojnić od Bajše i njihovo doba – u svjetlu dostupnih izvora

Vladimir Nimčević*

Sažetak

Prezime Vojnić jedno je od karakterističnih prezimena bačkih Hrvata. Dugačak je popis imena velikana koji su nosili to prezime. Međutim, ovaj rad ne obuhvaća sve nosioce ovog prezimena, nego samo jednu obitelj, čiji su se članovi istaknuli u povijesnim događajima na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće i kasnije sredinom i koncem 18. stoljeća. Riječ je o obitelji Vojnić, koja je po svom imanju Bajša dobila koncem 18. stoljeća pridjevak „od Bajše“. Ovaj rad predstavlja rezultat istraživanja arhivalija, koje se tiču prošlosti ove obitelji i pokušava rasvijetliti njene skromne početke. Također ispravlja netočne navode o mjestu i vremenu pojedinih događaja, u kojima su pripadnici obitelji Vojnić sudjelovali. Cilj rada je u svjetlu dostupnih izvora zapravo prikazati što potpunije značenje ove obitelji za povijest Subotice i općenito bunjevačkih Hrvata, koje je u znanosti bilo samo fragmentarno rasvijetljeno.

Ključne riječi: Austrijsko – turski ratovi 1683-1739, Ustanak Franje II. Rákoczyja 1703. – 1711., Stipan Vojnić, Luka Vojnić

Prezime Vojnić

Prezime Vojnić je uobičajeno prezime kod bačkih Bunjevaca-Hrvata, uglavnom onih nastanjenih u Subotici. Nekoliko bunjevačkih velikana i prvaka je nosilo ovo prezime: dobrotvorka Marija Vojnić od Bajše zvana Marija Tošinica (1825. – 1904.), supruga Toše Vojnića od Bajše (1827. – 1892.); odvjetnik, predsjednik „Kola mladeži“ i glavni gradski odvjetnik Josip Vojnić Hajduk (1872. – 1935.); nećak bunjevačkog rodoljuba Paje Kujundžića, odvjetnik, podgradonačelnik Subotice, veliki župan za Baju i Pečuh, narodni zastupnik Stipan Vojnić Tunić (1883. – 1928.); gimnazijski profesor, fizičar i matematičar, ravnatelj subotičke gimnazije 1919. – 1921., jedan od osnivača Jugoslavenskog sokolskog, a kasnije Hrvatskog sokolskog društva, predsjednik Prosvjetne sekcije Subotičke matice Ivan Vojnić Tunić (1885. – 1935.); svećenik, gimnazijski, vjeroučitelj, glazbenik, kantor, zborovođa Hrvatskog katoličkog

---

* prof. povijesti, Subotica

pjevačkog društva „Sveta Cecilija“ Subotičke Matice i jedan od osnivača Hrvatske kulturne zajednice – Saveza Hrvatskih prosvjetnih radnika i Društava u Subotici, subotički konzultor, rektor sjemeništa „Paulinum“ Antun Vojnić Tunić (? - ?); činovnik Štedionice za Bačalmaš i okolicu d. d. u Bačalmašu (kasnije Bunjevačke štedionice), činovnik subotičke podružnice Hrvatske zemaljske banke, blagajnik Trgovačke obrtničke banke u Subotici, gospodarski senator subotičke gradske uprave Time Vojnić Tunić (? - ?); ravnatelj Gradske knjižnice Subotice (1944. – 1964.) Blaško Vojnić Hajduk (1911. – 1983.); književnik, dobitnik NIN-ove nagrade za književnost Petko Vojnić Purčar (1939. – 2017.).

Međutim, predmet istraživanja ovog članka nisu, niti uostalom mogu biti, svi gore nabrojani nositelji prezimena Vojnić, nego samo predci plemenite obitelji Vojnić od Bajše, koja spada u red pomađarenih bunjevačkih plemenitih obitelji: Rudići, Sučići, Fratričevići, Pilasanovići, Latinovići, Šiškovići, Guganovići itd.¹ Da Vojnići od Bajše zaista zaslužuju ovakvo mjesto u povijesti Bunjevaca-Hrvata, nije samo vrijednosni sud preuzet od bunjevačkih rodoljuba okupljenih oko lista *Nevena* i kulturnog društva „Kola mladeži“. O asimiliranosti Vojnića od Bajše zorno svjedoče nekoliko njihovih najznačajnijih izdanaka s konca 19. i početka 20. stoljeća: Stipan Vojnić od Bajše (1856. – 1921.); saborski zastupnik Šandor Vojnić od Bajše (1865. – 1948.); odvjetnik, glavni tužitelj i podgradonačelnik Subotice Mate Vojnić (1845. – 1930.); sin Mate i Ane r. Parčetić, župnik subotičkih župa sv. Roka i Tereze Avilske Dezider Vojnić (1879. – ?).

Proučenost Vojnića od Bajše

Vojnići od Bajše i njihovi predci su, kako pokazuju gore i dolje izneseni podaci, neraskidivo povezani s poviješću Subotice u 17., 18. i 19. stoljeću. Dali su nekoliko svojih članova subotičkoj Narodnoj miliciji, koja je operirala ne samo u okvirima Potiske vojne krajine, pod čiju nadležnost je Subotica potpadala, nego i nerijetko daleko izvan nje. Sudjelovanjem u gotovo svim značajnijim sukobima koje je vodila Habsburška dinastija od konca 17. do konca prve polovice 18. stoljeća, pronijeli su slavu Subotice u cijeloj Monarhiji. Poslije razvojačenja Subotice su, suprotno praksi većini svojih srpskih sugrađana, doprinijeli njenom uzdizanju u povlašteno kraljevsko-komorsko trgovište. Njihov najznačajniji predstavnik u prvoj polovici 18. stoljeća Stipan Vojnić nalazio se na čelu Subotice jedno vrijeme u svojstvu gradskog sudca. Pravilno zaključivši značenje plemstva, kupio je plemstvo, koje je donilo njegovom potomstvu mogućnost za hijerarhijsko napredovanje u strukturama grada Subotice i Bačke županije. Njegovi potomci su u drugoj polovici stekli imanje Bajša po kojem su dobili nadimak. Obitelj se kao uostalom sve plemenite bunjevačke obitelji vremenom, u početku putem školovanja, a kasnije i brakova, u potpunosti asimilirala. Vojnići od Bajše su dali koncem 19. i početkom 20. stoljeća nekoliko značajnijih

¹ *Neven* od 30. rujna 1922., br. 38, str. 1.

predstavnik, koji su vjerni ideji mađarske nacije do kraja svog života, a Habsburškoj dinastiji do njenog raspada 1918.

Međutim, Vojnić od Bajše i njihovi predci nisu obrađeni ni približno srazmjerno svom značenju za povijest grada, koji je gore ukratko opisano. Naprotiv, do sada su oni bili tematizirani isključivo kroz prizmu njihovog vlastelinstva, afričkih avantura Oskara Vojnića i fotografske zbirke Josipa Vojnića od Bajše. Ovakvi pristupi, razumije se, nisu mogli rezultirati podacima, koji bi rasvijetlili njeno puno značenje. Upravo je Gašpar Ulmer, koji je najsustavnije istraživao obiteljski arhiv Vojnića od Bajše, ostavio nerasvijetljenim mnoga pitanja, koja se tiču njihovog začetnika (Stipana Vojnića) i predaka. Štoviše, on je grijeshio u osnovnim podacima o pripadnicima obitelji Vojnić. Uostalom, fokus njegovog istraživanja je bilo obiteljsko vlastelinstvo Bajša, dok je sama obitelji bila u sekundarnom planu. Uslijed ovakvog istraživačkog pristupa Ulmerovi podatci o precima Vojnića od Bajše su nepotpuni, neprecizni, a nerijetko i netočni.

Poslije Ulmera nitko od povjesničara nije ozbiljnije istraživao prošlost obitelji Vojnić. Naprotiv, Ulmerovi navodi nisu ni provjeravani, ni nadopunjavani, nego su nekritički prepisivani. Dobar primjer takvog pristupa je fotomonografija višeg kustosa Gradskog muzeja u Subotici, Mirka Grlice – *Vojnić od Bajše – Plemićka priča*, koja ne rasvijetljava ništa novo, nego samo prenosi rezultate Ulmerovih istraživanja i donosi fotografije iz zaostavštine Josipa Vojnića od Bajše.

Metodološki izazovi i relevantni izvori

Povijest Subotice je više od jednog stoljeća usko vezana za Bunjevce-Hrvate. Grubo rečeno, kroz čitavo 18. stoljeće i do konca 19. stoljeća imali su najveći udio u broju stanovnika. Još u vrijeme Istvána Iványija, pisca subotičke monografije, Bunjevci-Hrvati su imali brojčanu prevlast u Subotici: „Bunjevci (...) i danas još čine znatan broj stanovništva Bačke, a u Subotici žive sigurno u pretežnom broju.“ (Iványi 1886: 89). I uprava grada je kroz čitavo 18. stoljeće pa sve do pada Lazara Mamužića s položaja gradonačelnika 1902. godine, uz izvjesne prekide, bila u rukama Bunjevaca. Za očekivati je da je i gradska politika imala bunjevački pravac. Međutim, to nije bio slučaj.

Kako pokazuju istraživanja Živka Mandića, Dinka Šokčevića, Roberta Skenderovića i drugih povjesničara bunjevačkog podrijetla, bački Hrvati Bunjevci i Šokci predstavljaju samo dio južnoslavenskog stanovništva katoličke vjeroispovijesti i ikavskog izgovora u međurječju Dunava i Tise. Zajednica srodna bačkim Bunjencima živjela je i u Budimu i u Segedinu. Povijesni izvori bilježe ove Hrvate kao Race, Ilire i Dalmatine, a njihov jezik kao racki, ilirski i dalmatinski. Znatno rijede ih bilježe pod bunjevačkim imenom. U intenzivnu uporabu bunjevačko ime je ušlo tek formuliranjem bunjevačkog pitanja i razvojem bunjevačkog preporodnog pokreta (1860. – 1870.) i to kao oznaka za Hrvate u Baji, Bačalmašu, Bajmaku, Subotici, Somboru i drugim većim i manjim mjestima Južne Ugarske, mada su slučajevi uporabe rackog, ilirskog i dalmatinskog imena zabilježeni i u prvoj polovici 20. stoljeća.

Čak su i bunjevački preporoditelj Ivan Antunović i pokretač *Nevena* Mijo Mandić upotrebljavali ilirsko ime u kombinaciji s bunjevačkim imenom.² Prvi koji se založio da se napuste alternativna imena i kombinacije izvedene od njih („krpež s imenima“) jest Pajo Kujundžić, koji je predložio Bunjevcima hrvatsko ime.

Sudeći po kontekstu u kojem se javljaju u povijesnim izvorima, i racko i ilirsko i dalmatinsko ime³ je bilo egzotično, odnosno ime koje su Mađari dali Bunjevcima, a koje su Bunjevci integracijom u ugarsko društvo prihvatili kao svoje vlastito ime. Po značenju mogu se usporediti s popisnim kategorijama u popisima stanovništva SAD: *White American, Afro-American, MENA (Middle East and North Africa)* itd. Čak se i za bunjevačko ime može tvrditi da je egzotično, jer su ga uglavnom koristili Srbi koji i danas podržavaju njegovu uporabu. Racko ime je bilo manje omiljeno, jer je imalo u mađarskom jeziku negativnu konotaciju. Kako pokazuju izvori, korišteno je uglavnom u neformalnom govoru i bilo je uglavnom prihvaćeno kod širih slojeva Bunjevaca-Hrvata i to više kao oznaka za njihov jezik, nego njihove nacionalnosti. S druge strane, ilirsko i dalmatinsko ime je imalo ton zvaničnosti i stoga je bilo više prihvaćeno, posebice kod srednjeg sloja i aristokracije, koji su ih nosili sve do prve polovice 19. stoljeća, kada su ga zamijenili mađarskim imenom. Drugim riječima, dalmatinsko i ilirsko ime je bilo samo privremeno ime ovih slojeva Bunjevaca-Hrvata do njihove pune jezične i kulturne integracije u mađarsku naciju.

Isto tako, sve do prve polovice 19. stoljeća viši slojevi Bunjevaca-Hrvata su ostali privrženi materinskom jeziku. O tome svjedoče sporazumi i oporuke sastavljene na bunjevačkom govoru, ali i napomene u latinskim dokumentima da je tekst protumačen na jeziku stranaka. Tako je na osnovi jedne takve napomene u ugovoru između Luke Sučića ml. i Luke Vojnića poznato da je strankama tekst ugovora protumačen na ilirskom (tj. hrvatskom) jeziku. Nije bez značenja ni recepcija književnosti budimskih franjevaca kod subotičkih gradskih pravaka. Međutim, kako se grad kroz gospodarski, društveni i kulturno-prosvjetni razvoj uključivao u šire procese, tako je održivost dalmatinskog i ilirskog identiteta postajala sve teža. Ukupni napredak grada iziskivao je izvjesne žrtve od njegovog većinskog stanovništva. Prve žrtve novih društvenih tendencija su bili viši slojevi Bunjevaca-Hrvata: srednji sloj i aristokracija. Radi očuvanja ili unapređenja svog položaja u Bačkoj županiji plemenite bunjevačke obitelji dale su odgajati svoje potomstvo u mađarskom duhu. Mlada bunjevačka inteligencija, bilo iz redova plemstva ili iz srednjeg sloja, primajući mađarsko obrazovanje, usvojila je i mađarski svjetonazor. Tako je svoj bunjevački govor perci-

² Antunović uvodni članak „Zora je zazorila“ prvog broja svojih *Bunjevačkih i šokačkih novina* 1870. počinje sljedećim obraćanjem: „Bunjevci, Šokci i ostale ilirske kervi puci.“ (*Bunjevačke i šokačke novine*, 19. ožujka 1870., br. 1, str. 1). U uvodnom članku prvog broja *Nevena* Mandić naziva jezik tek pokrenutog lista „bunjevačko-ilirskim naričjem“. (*Neven*, 15. siječnja 1884, br. 1, str. 2)

³ Pred komisijom Bačke županije, koja je za Kraljevsku blagajnu (*Fiscus Regius*) sprovela 1755. na terenu u Jankovcu 1755. istragu o međama između posjeda (*Inquisitio Metalis*), János Arpas žitelj nadbiskupijskog posjeda Čikuzde (*Sükösd*) Peštanske županije 70 godina star je svjedočio da je tri godine uzastopce prije nego su Turci povratili Beograd (1739.) (*Ante recuperationem ultimo a Turcis Belgradi*) bio čuvar ovaca jankovačkih žitelja Dalmata (*Jankovaczienuum incoletium Dalmatarum Ovium Custos*). Očito je da su Mađari zvali Bunjevce-Hrvate Dalmatinima.

pirala kao kućanski jezik (*kutya nyelv*), odnosno kao jezik koji se koristi samo u krugu obitelji, a mađarski jezik pak ne samo kao državni, nego i kao jezik budućnosti.

Usvajanjem mađarskog svjetonazora bunjevačko plemstvo se u uplelo u mrežu ženidbeno-udadbenih kombinacija mađarskog plemstva i tako postalo lak plijen rastuće asimilacije. Tako su Latinoviće i Markoviće već koncem 18. stoljeća i početkom 19. stoljeća rađale Mađarice i Njemice. Slično aristokraciji su se odrođavali i srednji slojevi Bunjevaca. Krajnja posljedica toga je sljedeća: kada je u prvoj polovici 19. stoljeća započeo razvoj nacionalne svijesti, bunjevački prvaci su, umjesto da se po ugledu na predstavnike ostalih narodnosti u Ugarskoj, koji su radi njegovanja svoje kulture i nacionalne zasebnosti osnovali svoje zasebne čitaonice i matice, jednostavno, kao po diktatu, podržali afirmaciju mađarskog jezika i mađarske nacionalne svijesti. Tako je, paradoksalno, grad s većinskim udjelom Bunjevaca-Hrvata postao plodno tlo za razvoj mađarske nacionalne svijesti, koja je dugo vremena bila ograničena uglavnom na uzak sloj doseljenih intelektualaca. Asimilacijom viših bunjevačkih slojeva, bunjevačko, dalmatinsko, ilirsko i racko ime je postalo ograničeno samo na šire slojeve Bunjevaca-Hrvata, kod kojih je proces mađarizacije postigao slabije rezultate. Vremenom je od njih prevladalo bunjevačko ime, koje je ostalo do danas u uporabi kao uža oznaka.

U kontekstu neizgrađenosti nacionalne svijesti kod Bunjevaca-Hrvata, sustavno proučavanje njihove povijesti je bilo ne samo otežano, nego i gotovo nezamislivo. Apstinencija bunjevačke elite od nacionalnog kulturno-prosvjetnog rada odrazila se i na pristup proučavanju povijesti Bunjevaca-Hrvata. U prvo vrijeme istraživači su ih rijetko izdvajali iz širih cjelina kao što su povijest Subotice, Sombora i Bačke županije u posebnu povijesnu cjelinu. Štoviše, nisu bili ni predmet etnografskih istraživanja. Prvi etnografski sastavi o Bunjencima su bili kratki. *Regélő Pesti Divatlap*“ (Pripovijedač: peštanski modni list) objavio je brojevima 79. – 82. (od 2., 9. i 13. listopada) 1842. članak-feljton pod naslovom „Bunjevci“ (*A Bunyevácok*) Đene Sarica (*Jenő Szárics*). Peštanski povremenik *Hazánk* (Naša domovina) objavio je 1858. članak pod naslovom „Narodni običaji subotičkih Dalmatina s kratkim opisom njihove povijesti“ (*A szabadkai dalmata népszokások, rövid történeti ismertetéssel*) Josipa Antunovića. Međutim, taj članak je naslovljen kao prinos proučavanju narodnog života Mađara (*Magyar népelet*).

Tek s formuliranjem bunjevačkog pitanja 1860-ih i razvojem bunjevačkog preporodnog pokreta 1870-ih Bunjevci-Hrvati ne samo što dobivaju sve veći prostor u historiografskim i etnografskim istraživanjima, nego postaju i posebna povijesna i etnografska cjelina. Rezultati mjesne mađarske kritičke historiografije, ali i preporodna djelatnosti Ivana Antunovića i njegovih sljedbenika stvorili su pretpostavke za nastanak zasebne povijesti i etnografije Bunjevaca-Hrvata. Čuveni mađarski etnograf Sándor Bálint iz Segedina (1904. – 1980.) smatra Ivana Antunovića utemeljivačem bunjevačke etnografije i piscem najkласičnijeg djela o bunjevačkom folkloru. (Csapody 2004: 470) Međutim, Antunović je svojom kapitalnim djelom „Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjencih i Šokcih u pogledu narodnom vjerskom, umnom, građanskom“ (1882.) utemeljio ne samo etnografiju, nego i historiografiju

Bunjevaca-Hrvata, utječući ne samo na svoje sljedbenike, nego i na predstavnike drugih povijesnih škola kao npr. na Istvána Iványija i Ivana Ivanića.

Povijest Bunjevaca-Hrvata je nastajala sporo i mukotrpno. Više faktora je diktiliralo mogućnosti i domete istraživanja, od kojih je možda najvidljiviji društveni i politički položaj Bunjevaca-Hrvata u Ugarskoj i Kraljevini SHS. Tako je gotovo pola stoljeća nakon objavljivanja Antunovićeve „Razprave“ ugledala svjetlost dana prva veća sinteza prošlosti Bunjevaca-Hrvata – „Povijest Hrvata u Vojvodini: od najstarijih vremena do 1929. (Subotica, 1930.) Međutim, dio srpske stručne i šire javnosti ju je dočekaao s negodovanjem, tako da su vlasti zabranile njeno rasturanje. Do pojave druge veće sinteze je prošlo također pola stoljeća. Iznio ju je Ante Sekulić u svojim knjigama: *Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca* (1986.), *Bački Bunjevci i Šokci* (1989., 1990.) i *Bački Hrvati: narodni život i običaji* (1991.). Međutim, i po formi i po sadržaju Sekulićeva sinteza se vidno oslanja na posthumno objavljeno kapitalno djelo Matije Evetovića – *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* (1941.). Evetović je, istina, pokušao objaviti svoju sitnezu nakon Drugog svjetskog rata poslavši je na recenziju profesorima s odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Međutim, dobio je negativnu recenziju.

Prva prava kritička sinteza povijesti Bunjevaca-Hrvata od njihovog dolaska u Bačku do raspada Habsburške Monarhije 1918. nastala je tek koncem drugog desetljeća 21. stoljeća dana je u središnjem dijelu knjige *Povijest podunavskih Hrvata (Bunjevaca i Šokaca) od doseljavanja do propasti Austro-Ugarske Monarhije* Roberta Skenderovića, trubenika hrvatske historiografije. Međutim, Skenderovićevom sintezom nisu iscrpljene sve mogućnosti daljeg istraživanja. Od niza tema koje su ondje predočene po perspektivnosti se izdvaja povijest pojedinih plemenitih bunjevačkih obitelji, od kojih se opet po značanju izdvajaju Vojnići od Bajše. Pretci ove plemenite obitelji su imali vidnu ulogu u povijesnim događajima koncem 17. i u prvoj polovici 18. stoljeća.

Polaznu osnovu za istraživanje povijesti Vojnića od Bajše predstavlja spis Stipana Vojnića, koji nosi naslov *Od gne. 1716. stosu nasi didovi i stricsevi na czarevoj slusbi bili kao Militari Vojnits Familija*. Pripada fondu Vojnići od Bajše Povijesnog arhiva Subotica i predstavlja vrijedan izvor za istraživanje uloge Bunjevaca-Hrvata u ratovima na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće, jer navodi sve glavne bitke i opsade iz Velikog bečkog rata (1683. – 1699.), Rákóczijevog ustanka (1703. – 1711.) i Austrijsko-turškog rata (1716. – 1718.) u kojima su sudjelovali pretci Vojnića od Bajše. Nažalost, izravnim uvidom u fond Vojnići od Bajše, utvrđeno je da spis nije na svom mjestu. Pronađen je samo njegov prijepis, kojeg je napravio Josip Vojnić od Bajše. Da je spis doista bio sačuvan u izvorniku, pokazuje njegov faksimil, kojeg su objavile *Subotičke novine* od 3. travnja 1987. Spis je prema izvorniku objavio u prijepisu sa svojim komentarima subotički gradski arhivist Gašpar Ulmer u subotičkom časopisu *Rukovet* pod naslovom „Novi podaci o učestvovanju Subotičana u borbama protiv Turaka“ (Ulmer 1981: 712-716). Međutim, usprkos tome, posao je daleko od gotovog. Naime, kritičkim čitanjem spisa, pokazalo se da su neke Ulmerove interpretacije ne-

potpune, a neke pak potpuno pogrešne i nelogične. Stoga ga je potrebno ponovno kritički iščitati.

Podrijetlo i društveni položaj predaka Vojnića od Bajše

Istraživanja još nisu odgovorila na pitanje odakle potiču pretci Vojnića od Bajše i kom sloju točno pripadaju. Ni pisac subotičke monografije István Iványi, a ni kasniji istraživači, uključujući i Gašpara Ulmera, koji su se u svojim istraživanjima doticali i predaka Vojnića od Bajše, nisu se trudili rasvijetliti gornja pitanja, jer ih je u prvom redu zanimala pravna povijest Subotice, o kojoj je sačuvano obilje građe domaće i strane provenijencije u Povijesnom arhivu Subotica. S druge strane, pitanje podrijetla pojedinih rodova Bunjevaca-Hrvata, koje zahtijeva istraživanje i u stranim arhivima (u Vatikanu, Beču, Budimu i itd.), tek u novije vrijeme je dobilo svoje istraživače. Međutim, većina njih ni formalno ni suštinski ne ispunjava uvjete za istraživanje bilo ovog, bilo drugog pitanja, koje se tiče najranije povijesti Bunjevaca-Hrvata. To posebno vrijedi za članove Odbora za povijest pri Bunjevačkoj matici: Miju Mandića i Zvonka Stantića, čiji povijesni napisi unose daleko više konfuzije, nego svjetla u razjašnjenje ovako kompleksnog pitanja kao što je podrijetlo Bunjevaca-Hrvata. Naime, oni krivo interpretiraju povijesne izvore, otvaraju brojna pitanja, bez da rješavaju ijedno, dopuštaju brojne mogućnosti, bez da donose ikakvu potvrdu u izvorima.

Što se tiče podrijetla, na osnovu raspoložive građe može se samo pouzdano reći da su Vojnići jedan od rodova bosansko-hercegovskog Hrvata. Najstariji spomen prezimena Vojnić datira iz srednjeg vijeka i vezuje se za Livno. Naime, hrvatski ban Mladen II. Šubić (1312. – 1322.) donio je na saboru hrvatskih velikaša u Hraštanima (danas Raštane kod Biograda na Moru) povelju 13. veljače 1322., u kojoj se među inim njegovim vazalima spominje i livanjski župan Buban Vojnić (*comite Bubangna Woyngig de Hliuina*). Jesu li pretci Vojnića od Bajše povezani s livanjskim županom Bubanjom Vojnićem, nije isključeno, mada se u nedostatku jakih dokaza ne može pouzdano tvrditi. Poznato je samo da je subotički kapetan Luka Sučić, pod čijim zapovjedništvom su se nalazili i pretci Vojnića od Bajše, došao iz Livna u Suboticu. O tome svjedoči jedan dokument iz Bečkog ratnog arhiva, kojeg Ivanyi citira i donosi u prijevodu: „U jednom obrascu vojnog popisa od 1. prosinca 1700. upravo se Sučić navodikao primjer i o njemu se kaže: kapetan, rođen u Albani u Bosni, gdje je njegov otac bio vojnik: Sučić sada ima 52 godine, oženjen je, služio je 10 godina u Bosni kao hajduk (*Parteiganger*), sada pak živi u Subotici 12 godina kao kapetan, sudjelovao je u 12 vojnih pohoda, bio je zarobljen pa otkupljen od neprijatelja za 1000 rajnskih talira. Ima odraslog sina.“

Kada su pretci Vojnića od Bajše došli u Suboticu, teško je reći s obzirom na to da se još ne zna ni kada, ni kako je Subotica oslobođena od Turaka-Osmanlija. Najreferentniji autor Iványi oslobođenje Subotice kronološki smješta nakon oslobođenja Segedina 1686. godine: „Poslije predaje Segedina, nije se mogla održati ni turska po-

sada u slabijoj Subotici, ali kada i kako se povukla? Za to nemamo točnih podataka.“ (Iványi 1886: 83). Nešto malo dalje piše: „Nakon Segedina – kako je spomenuto – odmah se i naš grad oslobodio od turskog jarma. U svakom slučaju, poslije gubitka Segedina više se nisu mogli održati.“ (Iványi 1886: 86). Dakle, na pitanje kada je Subotica oslobođena, Iványi odgovara da je to uslijedilo nedugo nakon pada Segedina.

Prilike uoči pada Budima rasvijetljava pismo subotičkog bega Hasan-alajbega kečkemetskim i kireškim sucima datirano u Segedinu 1686. (vjerojatno u svibnju), kojeg Iványi prenosi u drugom svesku svoje monografije. U ovom pismu subotički beg obavještava kečkemetske i kireške suce da mu je serdar paša naredio da im izda pismo i da im da na znanje njegove zapovijesti. Zato im strogo naređuje: čim njegovo pismo stigne do njih, neka odmah pošalju dvojicu vičnih ljudi u Budim, koji mogu donijeti serdar paši pouzdanu vijest o tome u kom stanju se nalazi njemački logor i kakva je sudbina vojske u Szolnoku, tražeći da mu bez ikakvog odlaganja dostave odgovor u Suboticu. Upozorava ih da: ako ne postupe prema naredbi serdar paše, sušit će se na kocu. Napominje još: koja pošta dođe ondje u Suboticu, neka se ne predaje nikome, nego izravno njemu. Do tada se nikome ništa ne smije priopćiti. Neka se ljudi pošalju i u Budim i u Szolnok. (Iványi 1892b: 14-15) Po svoj prilici serdar paša koji se spominje u ovom dokumentu je Sari Sulejman paša, veliki vezir, koji je od 11. ožujka 1686. bio i serdar (vrhovni zapovjednik) u Ugarskoj (*Ungürüs serdari*).

Iványi daje odgovor i na pitanje kako je Subotica oslobođena. Usprkos oskudici izvora, Iványi je čitanjem između redova, došao do objašnjenja kako je moglo izgledati oslobođenje Subotice: „Pod zaštitom carske vojske, koja je sada za duže vremena ostala ondje, puk koji je živio rasut po okolici Subotice i na pustarama sabrao se 1686. u napušteni grad kako bi se udruženim snagama mogao bolje suprotstaviti mogućim turskim napadima i razbojništvima. Tako su uglavnom Kunbaja, Bajmak, Tavankut i Ludaš dali gradu stanovništvo. Puk koji je došao ondje donio je i pravo koje imao na pustare koje je ranije koristio. Tako su Kunbajci svom novom prebilištu kao nekakav miraz dali Tompu, drugi opet druge pustare, tako da je stanovništvo novog grada već onda sabralo velike zemljišne posjede, koji danas čine njegov atar.“ Iványi donosi imena pojedinaca koji su tom prilikom došli u grad i tako ustvrđuje nacionalni sastav puka u okolici Subotice neposredno pred oslobođenje grada: „Onda je došao u grad poimenice 70-godišnji Katana Bilio iz Tavankuta, Nikola Kopunović kao 28-godišnji mladić rodom iz Bajmaka. Osim toga, ondje se preselila jedna ili dvije mađarske obitelji.“ (Iványi 1886: 86). Osim njih, Iványi spominje i slučaj Jerka Guganovića: „Fra Jerko Guganović pak, koji je živio nekoliko godina u subotičkom samostanu od 1693., nazvan je Jerkom Ludaškim, zato što je rođen na Ludašu.“ (Iványi 1886: 79). Iz ovoga dakle proizlazi da su Bunjevci-Hrvati živjeli dugo godina u okolici Subotice prije oslobođenja Budima i Segedina u jesen 1686.

Iványi prenosi zapis iz protokola (zapisnika) Dvorskog ratnog vijeća, koji se tiče molbe Đure Vidakovića i Duje Markovića za naseljavanjem Subotice, Segedina i Baje iznesene pred bavarskim izbornim knezom Maximilianom II. Emanuelom 11. srpnja 1687. i razmotrenim pred Dvorskim ratnim vijećem (vjerojatno koncem kolovoza 1687.) te tvrdi na osnovu njega da su se Bunjevci doselili u Suboticu u jesen

1687. U prilog tome navodi i zapis franjevačkog samostana u Gyöngyösu, kojeg donose Ivan Antunović i Ambrozije Šarčević: „Među dokumentima glavnog samostana naših franjevaca u Gyöngyösu jedan stari, vjerojatno suvremeni zapis, svjedoči o ovoj seobi. Prema njemu, Bunjevci su se preselili ovdje iz Bosne i uglavnom iz susjedne Dalmacije pod vodstvom 18 franjevaca. Došavši u Suboticu naselili su se u tvrđu, a jedan njihov dio se zaputio dalje u Segedin. Postignuvši tako cilj svog putovanja i ispunivši dužnost koju su primili na sebe, franjevci su se pozdravili od naroda i vratili se u Bosnu svojim sljedbenicima. Jedino je franjevac po imenu Anđelko Šarčević ostao ondje neko vrijeme među svojim sunarodnjacima, ali se i on tijekom 1686. godine (prije će biti 1687.) vratio u Bosnu. – Umjesto njih, sada su iz Segedina dolazili neki franjevci radi duhovne utjehe svojih novih ovdašnjih sljedbenika. Među njima je bio jedan Gukanović koga su Mađari zbog toga što je bio rođen na Ludašu zvali Jerkom Ludaškim (*Ludasi Jeromos*).“ (Iványi 1886: 89).

Iványi objašnjava kako je moglo izgledati naseljavanje Bunjevaca-Hrvata u Suboticu: „Rimokatolički Raci, ili Bunjevci su isto tako mogli doći: obitelj po obitelj (*családonkint*). A prema sigurnim podacima u vrijeme Turaka (barem pri koncu njegova) živjeli su na pustarama Kunbaja, Ludaš, Bajmak i Tavankut, baveći se uglavnom primitivnim stočarstvom te na prostranim pašnjacima pustara koje su iznajmili od Turaka: Tompa, Öttömös,⁴ Csorva,⁵ Kisülés⁶ i Belesovic.⁷ Vjerojatno bolje podnoseći Turke, Raci su stupili s njima u bliži odnos i u ratno vrijeme služili kao vojnici-dobrovoljci.“ (Iványi 1886: 79). Pustare Tompa, Öttömös, Csorva, Kisülés i Belesovic su pripadale Segedinu. Subotički spahija beg Ismail-hodža (*Ismail Oggia*) ih je dao u zakup Ludašanima. Iványi pretpostavlja da se to dogodilo „koncem turske okupacije“ (*a török hódoltság végszakában*) (Iványi 1886: 61) Gore iznesene podatke o pravno-posjedovnim odnosima u okolici Subotice i Segedina vrijeme Osmanlija Iványi je crpio iz spisa Gradskog arhiva Subotica (danas Povijesni arhiv Subotica, PASu), o kojima je rekao više u poglavlju „Novo stanovništvo“ (*Új lakosság*): „Više ljudi iz Bajmaka, Kunbaje, Tavankuta i Ludaša prilikom jednog graničnog prijepora sa Sege-

⁴ Danas selo Otimaš (*Öttömös*) kod Segedina.

⁵ Danas selo Ruzsa (do 1957. Csorva), općina Segedin. Sándor Bálint donosi kratak historijat toponima Csorva: „Jedan dio segedinskih salaša, čije kulture vinove loze i voća posebno uspijevaju. Do 1950. jedna od nižih salaških kapetanija, a od tada samostalna općina. Lokalni govor razlikovao je dva njezina dijela: Belsőcsorva, bliže gradu i Kilsócsorva dalje od grada. Međutim, ovo razlikovanje nije imalo, niti ima administrativno značenje. (...) Zaokruživanjem jednog dijela segedinskih kapetanija Rúzsajárás, Csorva i Átokháza 1950. godine nastala je samostalna općina po imenu Csorva.“ (Bálint 1957: 259). Od 1957. općina nosi naziv Ruzsa.

⁶ Segedinska pustara koja se nalazila pored Subotičke ceste. Javlja se u oblicima Kiss Üllés, Kis Illés. Bálint je svrstava u izumrle riječi, koje se javljaju u dokumentima od prije 1850. Bálint donosi i objašnjenje riječi kisüles (malo sjedalo): „dodatno sjedalo na kočiji iza leđa vozača“ (Bálint 1957: 775).

⁷ Po svemu sudeći, riječ je o pustari Bilisics, koja se nalazila u ataru današnjeg sela Zlatara (*Ásotthalom*). Javlja se još u obliku Bilisics, Bellosevitz i Belosevics. (Inczefi 1960: 16) Kako tumači János Reizner, *Belesits* ili *Belesovics* je zapravo stariji oblik od Bilisics (Reizner 1899: 322). Sándor Bálint pretpostavlja da je oblik Bilisics nastao prema Belosevics, prezimenu subotičkih Bunjevaca (Bálint 1957: 155-156).

dinom iz 1731. – 1733. godine ispovijeda da su Öttömös, Csorva, Tompa, Kisülés, Belesovic i ostale pustare uzeli u zakup od subotičkog bega (drugi puta nazivaju ga i agom), ali su zato morali plaćati zakup još i paši Durmiš hodži (*Durmiš Oda*) i konjaničkom hajduku Nikoli Grujanu.“ (Iványi 1886: 76). Gašpar Ulmer prema pouzdanim dokumentima, koje, nažalost, nije precizno naveo, piše da su Vojnici i Jaramazovići pod Osmanlijama imali vodenice na Kirešu. Pored ovog potoka nalazili su se pašnjaci, koje je subotički beg davao u zakup subotičkim Bunjevcima-Hrvatima. Kod Tompe su Sučići imali čardu (Ulmer 1979: 10.).

Jesu li pretci Vojnića od Bajše sudjelovali u pokretu puka iz okolice Subotice 1686., nije isključeno, ali je teško sa sigurnošću reći. Međutim, iz spisa Stipana Vojnića pouzdano se zna da su pretci Vojnića od Bajše sudjelovali u oslobođenju Segedina (22. listopada 1686.). To ukazuje na mogućnost da je Subotica oslobođena prije Segedina i da su tome najviše doprinijeli Bunjevci-Hrvati. Da su Suboticu doista oslobodili Bunjevci-Hrvati, može se zaključiti i iz dnevnika vrhovnog zapovjednika austrijske vojske u Ugarskoj, Karla V. Lotarinškog. Naime, poslije Mohačke bitke kolovoza 1687. austrijska vojska je 12. rujna 1687. odsjela u Subotici. Vrhovni zapovjednik je zabilježio da je Subotica okružena palisadom i da unutar nje žive „Raci“ (tj. Bunjevci-Hrvati): „Das Stättl Sabotha (allwo noch Razen darinnen, und mit einer Palanca umbfanget)...“ (Popovics 1912: 153).

Iako se iz ovako oskudnih izvora ne može steći jasna i potpuna slika o događajima, ipak se može zaključiti da je kompliciranija, nego kako su je Ivanyi i istraživači nakon njega prikazali. Uostalom, čini se da ni suvremenici nisu imali cjelovitu predstavu o događajima u kojima su sudjelovali, niti barem predstavu o njihovom značenju u širem kontekstu. To ne treba čuditi, kada se ima u vidu da još nema cjelovite predstave o oslobođenju Subotice 1918. i 1944., jer mnoge ključne pojedinosti još nisu izbile na svjetlost.

Veliki bečki rat (1683. – 1699.)

Deblokadom Beča 12. rujna 1683. došlo je do preokreta u odnosu između dviju regionalnih sila u Podunavlju – Habsburške Monarhije i Osmanskog Carstva. Osmanske snage su se nalazile u povlačenju, a habsburške snage potpomognute poljskim saveznicima prodrle južnije niz Dunav. Svega par tjedana nakon toga, kod Párkánya se 7. – 9. listopada 1683. odigrala bitka između habsburško-poljske vojske pod Karlom V. Lotarinškim i poljskim kraljem Janom III. Sobieskim s jedne i osmanske vojske pod velikim vezirom Kara Mustafa pašom s druge strane, koja bitka je potvrdila uspjeh savezničke vojske pod Bečom. Uskoro je palo značajnije osmansko uporište na Dunavu – Ostrogon (27. listopada 1683.), od kojega je nastalo hrvatsko prezime Ostrogonac, uobičajeno među Bunjevcima-Hrvatima. Osvajanjem Ostrogona habsburške snage su stupile na hrvatski etnički prostor.

U godinama koje su uslijedile habsburške snage su u različitim pohodima zadirale sve dublje u teritorij Osmanskog Carstva, prisiljujući na predaju sve veći broj gradova. Eperjes (Prešov) se predao 11. rujna 1685. Konačno, Budim, koji je izdržao

opsadu 1684., pao je 2. rujna 1686. Padom Budima, pred habsburškim snagama se otvorio put za daljnja osvajanja. Njihovom napredovanju nije smetao obližnji Stolni Biograd (*Székesfehérvár*), koji je pao tek 1688.

Oslobođenje ugarske prijestolnice od 145-godišnje osmanske okupacije snažno je odjeknulo među narodima na teritoriju pod osmanskom vlašću. Ono je učvrstilo uvjerenje da tekući rat nije samo pogranični sukob na gornjem toku Dunava bez dalekosežnih posljedica. Naprotiv, ulio im je nadu u konačno izbavljenje od višestoljetne službe Osmanskoj porti. Usljedile su njihove reakcije u vidu ustanaka i migracija. U kontekstu promjena odnosa snaga u Podunavlju pojavile su se na povijesnoj pozornici vođe Bunjevaca-Hrvata: Dujo Marković, Jurko Vidaković i Luka Sučić, koji su sa svojom vojskom stupili u vojnu službu Habsburgovaca. Međutim, točne okolnosti pod kojima se odigrao njihov prelazak ostale su nedovoljno rasvijetljene.

Da su Bunjevci-Hrvati prišli Habsburgovcima prije oslobođenja Budima, dopušta svjedodžba, koju je János Nagy starješina Ugarske franjevačke provincije Presvetog Spasitelja izdao Luki Sučiću, Duju Markoviću i Đuri Vidakoviću u Beču 30. svibnja 1699. U prijevodu, kojeg je dao Ödön Dudás, spomenuta svjedodžba glasi ovako: „Glasovita gospoda dalmatinski kapetani – kapetan Bača Jurko Vidaković, kapetan Subotice Luka Sučić i kapetan Sombora Dujo Marković i njegov sin Jurko – sa svojom vojskom sačinjenom od konjanika i pješaka su se u prošlim godinama, ali naročito 1685., 1686., 1687. i 1688., u vrijeme moga gvardijanstva, s neprestanom postojanošću i ustrajnošću dano-noćno borili u Segedinu i Krajini, ne štedeći svoj život, krv, a pored toga svega toga izgubili su sva svoja dobra i imanja, žrtvujući se protiv neprijatelja za interese Njegovog Veličanstva, čime ne samo što su unapređivali svoju Domovinu, nego su svom svojom snagom štitili i slavu našeg premilostivog gospodina i svjetlost vladajuće austrijske kuće.“ Po svemu sudeći, pretci Vojnića od Bajše nalazili su se od početka do kraja Velikog bečkog rata pod neposrednim zapovjedništvom gore spomenutog Luke Sučića.

Kako navodi Stipan Vojnić, njegov djed Šimun Vojnić je poginuo prilikom opsade Segedina (22. listopada 1686.): „Na i pri pod segedinom did poginuo simun kadije grad uzet.“⁸ Šimun Vojnić se po svemu sudeći nalazio pod zapovjedništvom Luke Sučića.

Kako bilježi Stipan Vojnić, njegovi stričevi Ilija i Jokan su sudjelovali u bitci kod Iriga: „U Irigu kad su pasu razbili onda ye bio stric yoka i stric ilia.“ Ondje nije riječ o bitci iz vremena Austrijsko-turskog rata 1716. – 1718., u kojoj je junački stradao kapetan srpske narodne milicije Adam Monasterlija (sin Jovana Monasterlije) sa svojih 300 vojnika, braneći položaje pred nadmoćnim osmanskim snagama (oko 2000 vojnika), a koja se odigrala u siječnju 1717., dakle nakon nastanka spisa Stipana Vojnića. (Veselinović 1986: 109) Bitka u kojoj su sudjelovali Ilija i Jokan odigrala se znatno ranije.

Pretci Vojnića od Bajše sudjelovali su i u borbama u Slavoniji (1690. – 1691.). To se može naslutiti iz zapisa Stipana Vojnića, koji glasi ovako: „Kad su i Turci razbili

⁸ Vrijedi napomenuti da su osobna imena u izvornom tekstu napisana malim slovom i da su enklitike spojene sa susjednim riječima.

na spacsvoj ondaye bio moi otac i stric yokan i stric nikola“. Riječ je, kako Ulmer uvjerljivo tvrdi, „o nama nepoznatom okršaju u Slavoniji kod rečice Spačve, desne pritoke Bosuta koja izvire oko 8 km severoistočno od Županje.“ U ovom okršaju sudjelovali su stričevi Stipana Vojnića: Jokan i Nikola Vojnić.

Kako bilježi Stipan Vojnić, njegov stric Nikola i otac „... sudjelovali su u bitci kod Nimaca: „kad su y unimci Turci razbili onda su bili stric yokan stric nikola i moy otac.“ Vjerojatno je riječ o naselju Nijemci u Srijemu, koje se izvorno zvalo Nimci. Sudeći po njegovim sudionicima, mjestu i ishodu, okršaj kod Nimaca se, isto kao i okršaj na Spačvi, odigrao 1690. ili 1691. godine, kada su Turci-Osmanlije pokrenule ofenzivu, osvojivši gotovo cijelu Slavoniju.

Kako dalje navodi Stipan Vojnić, njegovi stričevi Nikola i Jokan Vojnić sudjelovali su u čuvenoj bitci kod Slankamena (16. kolovoza 1691.) pod vrhovnim zapovjedništvom Ludovika Vilima markgraфа od Baden-Badena: „Na slankamenu kadije bio princsluin ondaye stric nikola i stric yokan“. Vjerojatno su bitci sudjelovali u sklopu Narodne milicije pod zapovjedništvom Luke Sučića. Nikola i Jokan Vojnić su, kako dalje piše Stipan Vojnić, sudjelovali i u oslobođenju Titela (28. kolovoza 1691.), prvi kao hajduk, drugi kao barjaktar: „kad su Titele uzeli ondaye bio stric yokan baryaktar bio aiduk stricz nikola“.

Kako se vidi iz zapisa Stipana Vojnića, njegovi stričevi Fabijan, Martin i Grga su poginuli u jednoj turskoj zasjedi kod Subotice, dok su njegov stric Jokan i kapetan Luka Sučić zarobljeni: „Pod suboticom kadije sereg nas razbien iz busie ondaye u fatyen kapetan luka i snime stric yokan i poginuo stric Fabian i stric Martin i stric gerga.“ Događaj se, kako Gašpar Ulmer s pravom tvrdi, odigrao prije 1697. godine, tj. prije Senčanske bitke. Moguće je da se to dogodilo 1692. kada su, kako bilježi „Kućna povijest“ franjevačkog samostana u Subotici, Turci-Osmanlije boravile u Subotici: „... anno 1692 ... Szabadka a Turcis inhabitabatur.“ Da je subotički kapetan Luka Sučić doista pao u tursko zarobljeništvo, potvrđuju još dva izvora. U nadgrobnom govoru održanom na sahrani Luke Sučića mlađeg spominje se da je „oberkapetan plemeniti gospodin Luka Sučić (...) virno služeći privisokomu cesaru, rad' ove virnosti u ropstvu turskomu zadržan biše.“ (PASu F.1.40.VI/5.116. fol. 77-80).

Kako bilježi Stipan Vojnić, njegov stric Jokan Vojnić se borio pod Temišvarom: „Kadye aizer i ranijen pod Temisvarom ondaye stric yokan.“ Ulmer pogrešno datira ovaj događaj u jesen 1716. Da posrijedi nije riječ o opsadi Temišvara iz 1716. godine vidi se iz riječi „kadye aizer i ranijen“, koje otkrivaju vrijeme pa i mjesto sukoba u kojem je sudjelovao Jokan Vojnić. „Aizer“ je zapravo Donat Johann Heißler von Heitersheim (1648. – 1696.), koji je preminuo 1. rujna 1696. od posljedica ranjavanja u bitci kod Olaša ili Hetina 20. – 26. kolovoza na rijeci Begej 1696. Dakle, pretke Vojnića od Bajše i njihovog zapovjednika Luku Sučića je Veliki bečki rat odveo čak u istočni Banat.

Jokan i Nikola Vojnić su, kako bilježi Stipan Vojnić, sudjelovali i u bitci kod Sente (11. rujna 1697.) pod zapovjedništvom Eugena Savojskog: „Kadye na senti Tabor razbien ondaye bio stric yokan i stric nikola.“ Poslije senčanske bitke, Eugen Savojski je prodro u Bosnu. Ovom prodoru – tzv. bosanskom ratu – koji je trajao

od 15. listopada do 6. studenoga 1697. sudjelovao je Đuka Vojnić. Sudjelovalo je u oslobađanju Doboja (16. listopada 1697.) i paljenju Zvornika (koncem listopada 1697.): „Kad su isli paliti zvornik ondaye bio stric yokan baryaktar.“

Kurucšag (1703. – 1711.)

Pretci Vojnića od Bajše su sudjelovali i u gušenju kuručkog ustanka (1703. – 1711.), kojeg su stari Bunjevci-Hrvati zvali „kurucšag“. Vođa kuručkog ustanka Franjo II. Rákóczy je pokušao preko svojih agenata pridobiti prvake Bunjevce-Hrvate za svoju stvar, ali su oni ostali vjerni dinastiji Habsburg. Razlog zašto hrvatski prvaci nisu prišli kurucima, unatoč živoy agitaciji franjevac Provincije Presvetog Spasitelja, leži u činjenici da su bili vezani za habsburškog vladara plemićkim poveljama i visokim položajima u Potiskoj vojnoj krajini. Drugim riječima, imali su konkretna očekivanja od Bečkog dvora, koji im se nije ni pristojno odužio za zasluge u prethodnom ratu, i stoga nisu htjeli izgubiti njegovu milost prelaskom na stranu ustanicima, koji im nisu nudili ništa konkretno.

U Donjoj Ugarskoj (1705. i 1706.)

Kako bilježi Stipan Vojnić, Jokan i Nikola Vojnić su sudjelovali i ranjeni u bitci kod Halaša (mađ. *Kiskunhalas*) 5. listopada 1705.: „Na alasu kadsu razbili curuce onda i e bio stric yokan ranijen i stric nikola.“ (Ulmer 1981: 715). U ovoj bitci Vojnići su se nalazili pod izravnim zapovjedništvom subotičkog kapetana Luke Sučića, a pod vrhovnim zapovjedništvom zapovjednika Segedinske tvrđe Johanna Friedricha Globitza. Ishod bitke je bio neizvjestan. Stanovnici Halaša su za vrijeme bitke sa vilama, kosama i ostalim oružjem ostali u svojim domovima, čekajući njen ishod. Poslije bitke barun Globitz je naredio kapetanu Luki Sučiću neka zabrani pljačku svojim vojnicima (Tooth-Szilágyi 1861: 107). Međutim, bitka je završena ubjedljivom pobjedom habsburških snaga.

Poslije bitke kod Halaša, Nikola Vojnić je, kako bilježi Stipan Vojnić, sudjelovao u bitci kod Vežnja (*Vezensy kod Szolnoka*) 18. travnja 1706. godine: „Na vexnyu kadsu Kuruce razbili onda i e bio stric nikola pod kaso bio stric yokan.“ (Ulmer 1981: 715). Bitka se završila pobjedom habsburških snaga. Iz pisma kuručkog kapetana Dániela Gundelfingera od 25. srpnja 1706. generalu Sándoru Károlyiju vidi se da su „Raci“, (tj. Subotička vojna milicija) nanijeli kurucima težak poraz. Naime, Gundelfinger je izgubio tri kompanije i svoje najbolje časnike. Pogođen ovim gubitcima, tražio je da se za majora njegove formacije postavi Kristóf Steöszel (Bánkúti 1992: 214-215).

U Gornjoj Ugarskoj 1706.

Dalji tok kuručkog rata je Bunjevce-Hrvate odveo daleko od domova i bližnjih. Pretci Vojnića od Bajše su dijelili sudbinu svog naroda. Kako se vidi iz prethodne

bilješke Stipana Vojnića, njegov stric Jokan Vojnić je sudjelovao u opsadi Kasse od 1. do 11. listopada 1706. Protiv ovog kuručkog uporišta u Gornjoj Ugarskoj krenuo je *feldmaršal* Jean-Louis Rabutin grof de Bussy (1642. – 1717.), a na putu mu se pridružio i zapovjednik Petrovaradinske tvrđe *feldcugmajster* Theodor Heinrich barun Nehemsa Narodnom milicijom Potiske vojne krajine. S obzirom na to da je riječ o malo poznatom pohodu, u kojem su po svemu sudeći sudjelovali i Bunjevci-Hrvati pripadnici potiskih narodnih milicija iz Sombora i Subotice, ne čini se izlišnim opisati prema raspoloživim izvorima njegov tok od početka do kraja. Samo rasvjetljavanjem šireg konteksta postaje jasnije i dobiva drukčije (punije) značenje odbijanje pojedinih subotičkih militaraca da idu u Erdelj, te svjedodžbe o dobrom držanju, koje su carski zapovjednici Jean Rabutin i Ernest Gundacker von Herberstein (1654. – 1723.) izdali nekim pripadnicima obitelji Marković pa uostalom i kratka napomena Stipana Vojnića da je njegov stric Jokan Vojnić bio pod Kassom.

Naime, nakon neuspjelih mirovnih pregovora u Nagyszombatu (Trnavi), carevci i kuruci su obnovili neprijateljstvo. Za vrhovnog zapovjednika carskih snaga postavljen je general grof Guido Starhemberg. Njegov zadatak je bio da surađuje s Rabutinom u predstojećim operacijama. Car Leopold I. je naime htio mađarske ustanike u Gornjoj Ugarskoj dovesti u položaj između dvije vatre, tako što bi Starhemberg prodro sa zapada, a Rabutin s istoka. Zato je već 23. lipnja 1706. naredio Rabutinu neka pokrene svoje snage čim istekne primirje.

Sukladno naređenju, feldmaršal Rabutin je prvog dana po isteku primirja 25. srpnja 1706. pošao iz Kolozsvára (danas Cluj Napoca u Rumunjskoj) u Gornju Ugarsku na čelu s vojskom, koja se, kako se može zaključiti na temelju dokumentacije Dvorskog ratnog arhiva u Beču, sastojala od 12 000 ljudi, što pješaka, što topova, i 9 topova: 4 topa za probijanje zida (*halben Karthaunen*), 1 veći (*Quartierschlange*) i 4 manja poljska topa duge cijevi (*Feldschlangen*). Uključivala je među inim i pomoćne danske postrojbe pod zapovjedništvom general-lajtnanta Andreasa Harboea (1648. – 1706.) (Grünbühl 1882: 442). Rabutinove snage je trebao pojačati zapovjednik Petrovaradinske tvrđe *feldcugmajster* Nehem sa svojom vojskom sastavljenom od nešto Nijemaca i 4000 „Raca“, odnosno, kako neki mađarski izvori u negativnoj konotaciji pišu, od „rackih i srpskih plaćenika“ (*részben rác és szerb zsoldosokból toborzott*) (Szabó 1906: 28).

Napustivši Kolozsvár, Rabutin je preko Bánffyhungyada (Huedin u Rumunjskoj) dolinom Crnog Kereša krenuo u Veliki Varadin. Međutim, pohod je krenuo loše već na samom početku. Naime, zapovjednika danskog odreda Harboea je 29. srpnja je putu za Veliki Varadin ubio vlastiti tjelohranitelj. U Veliki Varadin Rabutin je stigao između 10. i 12. srpnja. Čuvši za Rabutinovo kretanje, Rákóczi je naredio svojim vojvodama Miklósu Bercsényiju i Sándoru Károlyiju da ga presretnu. Károlyi je sa svojim konjanicima napadao Rabutinovu provijant-komoru. Međutim, pred pristiglim Rabutinovim snagama, digao je blokadu Velikog Varadina i povukao se između Crnog i Bijelog Kereša. Ne trpeći više kuručke napade, Rabutin je mogao iz okoline Dioszega osigurati više zaliha žita za Veliki Varadin. Tako je 14 mjeseci Veliki Varadin dobijao provijant. Rabutinova vojska je bila 13. kolovoza spremna za put u Szolnok.

Međutim, Rabutin se nije usuđivao krenuti pravim putem. Odlučio se na zaobilazni put preko Csongrada. Tako je 14. kolovoza iz Velikog Varadina krenuo u Szentes.

U Szentes je stigao 22. kolovoza. Ondje mu se nekoliko dana kasnije pridružio Nehem, koji je doveo 4000 „Raca“ (Srba i Hrvata), nekoliko stotina njemačkih novaka, municiju i ratni most. Međutim, umjesto obećanih 20 000 centi brašna donio je samo 2800. Naime, zaliha brašna koje su poslana iz Beča za Segedin još za vrijeme primirja završile su većim dijelom na drugim mjestima. Uslijed nedovoljnog provijanta, izgledi na redovitu prehranu postrojbi postajali su iz dana u dan nepovoljniji. Na koncu su se Rabutinove snage morale osloniti na lokalne resurse. Međutim, kuruci su smislili plan da ih bez borbe prinude na povlačenje. Naime, Károlyi je sabrao vojsku između Csongrada i Szolnoka. Primorao je stanovništvo da izbjegne sa svojim zalihama i stokom. Pri povratku u dolinu Zagyve zapalio je Szolnok, tako da, kada je Rabutin 30. kolovoza krenuo iz Csongrada na sjever, nailazio je usput samo na napuštena sela. Dana 3. i 4. rujna Rabutin je stigao kod Szolnoka. Opustošeni grad je iznova obnovljen. Zaposjelo ga je 500 vojnika pod pukovnikom zapovjednikom straže barunom Deganom i Rabutinove snage su nekoliko tjedana dobijale provijant.

U međuvremenu su nastali problemi. Vojne vlasti u Beču su mislile da Rabutin ima samo instrukciju da ide na Tisu. Zato su mu 5. rujna izdale naredbu da krene u Budim, da se tamo spoji sa Starhembergom i prodre s njim u Gornju Ugarsku. Međutim, ova naredba je u Rabutinove ruke stigla prekasno, tek 5. studenog, dakle u vrijeme kada se Starhemberg već bio vratio u Požun, a Rabutin bio na povratku s pohoda. Rabutin je tijekom rujna kod Szolnoka uzalud čekao instrukcije od Dvora i Starhemberga. Zbog oskudice u hrani nije mogao duže ostati ondje. Bio je uvjerenja da će Starhembergu najbolje olakšati napore ako bude napredovao na sjever. Zato je odlučio krenuti u pravcu Jegre (Eger). Imao je, kako piše, namjeru da „na taj način neprijatelja veže za sebe ili da ga koliko god je moguće potraži“.

Napustivši 10. rujna Szolnok, Rabutin je preko rijeke Zagyve krenuo u Jászberény, gdje se nalazio Károlyi s 10-12 000 kuruca. Nadao se da će ga prinuditi na bitku. Međutim, Károlyi se povukao natrag i preko Mezőkövesda pratio Rabutina u stopu sve dok ovaj nije stigao pred Kassu. Kako pokazuju izvještaji s terena, kuruci su spalili u čitavom pojasu „ispred, pored i iza putanje kretanja (Rabutinovih snaga – primj. V. N.) svu hranu, mlinove i sela“. Osim toga, primorali su sve stanovnike na bijeg. Kuruci su htjeli da feldmaršal Rabutin ne vidi „nijednu živu dušu u ovom širokom krugu“. Zato su odlučili da „bez ikakvog sažaljenja unište svoju vlastitu domovinu“. Kada je Rabutin shvatio namjere protivnika, pokušao je spriječiti daljnje spaljivanje sela i mlinova čineći represalije nad većim mjestima. Tako je dao spaliti Miskolcz i javno je obznanio da će tako postupati sa svim većim mjestima, ukoliko Károlyi ne bude promijenio svoj način ratovanja. Međutim, ovo nije moglo nauditi Rakoczyjevim pristašama, koji su gajili toliki animozitet prema Nijemcima i njihovim pomagačima da su bili spremni na samouništenje. Naprotiv, kada se Rabutin približio Kassi, „očaj pobunjeničkih glavešina je postao svakodnevan“, a njihov „bi- jes nevjerovatan, gotovo neopisiv“. Naime, kako bi se spriječili carevce da prezime

u Gornjoj Ugarskoj, kuruci su odlučili spaliti sve ondašnje veće gradove: Eperjes, Kisszeben, Bártf, Lőcse i Késmárki zato su obavijestili njihove uprave neka evakuiraju svoje pučanstvo.

Konačno, prateći tok rijeke Hernád, Rabutin je na dan sv. Mihovila (29. rujna) iz pravca juga stigao do Kasse (Košica). Prenoćio je na pustari Lebnye. Sljedećeg dana (30. rujna) je nastavio pokret i utaborio se iznad jugozapadnog dijela grada, na jednoj uzvisini (*a minemű planities*) na desnoj obali Hernáda iznad ceste za Szepsi (Moldava nad Bodvou). Rabutin je oklijevao od opsade Kasse, jer su mu za takav pothvat nedostajali pješadija, topovi i municija. Ratno se vijeće pak izjasnilo za opsadu, a raniji carski zapovjednik Kasse potpukovnik barun Nesselrode pokazao je uvjerenje da pučanstvo grada samo čeka priliku da pokaže svoje prohabsburško raspoloženje. Nakon toga, Rabutin se odlučio za napad na Kassu, istina više u nadi da će tako prinuditi oružane snage na bitku na otvorenom polju, nego u vjeri u uspjeh opsade (Grünbühl 1882: 446). Tako je trećega dana (1. listopada) poslije podne počeo bombardirati grad. Iste je noći dao iskopati rov za devet topova na obali iznad kalvinističke crkve. Međutim, iako je ispaljena sva raspoloživa municija (oko 300 hitaca), na zidovima Kasse nije se ukazala nikakva breša, niti je primijećen kakav nemir u gradu. Uslijed ovog neuspjeha, poteškoća u dobavljanju hrane i rastućeg broja bolesnih, Rabutin je konačno 11. listopada u zoru digao opsadu (Grünbühl 1882: 446; Kemény 1914: 138; Kemény 1914 – 1915: 43–44; Kerekes 1915: 227–228).

Nakon bezuspješne opsade, Rabutin je napustio logor kod Kasse 12. ili 13. listopada, zaputivši se u Tokaj na gornjoj Tisi. Tokaj je u tom trenutku bio jedno od rijetkih područja koje je Károlyi poštedito razaranja. Međutim, napori i muke Rabutinovih snaga su postale neopisive. Ranije su, da bi osigurali prehranu, morali pronaći žito koje su seljaci sakrili, zatim ga ovršiti i samljeti ručnim mlinovima. Međutim, kako su ručni mlinovi od česte uporabe postali neupotrebljivi, morali su se prehranjivati od zrna žita potopljenih u vodu i piti mošt kojeg su sami iscijedili. Tako polugladne i loše odjevene dodatno ih je u Potisju desetkovala groznica. Među umrlima od bolesti je bio i general Ranow. Danci su spali na jedva 600 ljudi. Uz to, Károlyi je dodatno otežavao položaj Rabutinovih snaga svojim sabotажama. Tek nakon što je pukovnik Tige s 2000 konjanika stigao i porazio jedan Károlyijev odred kod Keresztura, tako da je Károlyi teškom mukom spasio ostatak svojih ljudi preko Tise, položaj Rabutinovih snaga je postao donekle podnošljiv, međutim suštinski se nije mnogo promijenio. Károlyi je naime spalio mostove preko Tise, a Rabutinove snage ga nisu mogle dovoljno brzo pratiti i preduhitriti da nastavi sabotaže i na lijevoj obali Tise. Poslije prelaska Tise, Rabutin se zaputio duž lijeve obale spomenute rijeke preko Tiszafüreda u Törökszentmiklós kod Szolnoka. U Szolnok je ušao početkom studenog.

Po povratku u Szolnok, Rabutin je ponovo stupio u vezu s austrijskim vojnim vlastima. U Szolnoku je pronašao carsku naredbu od 5. rujna, po kojoj se trebao zaputiti u Budim radi spajanja sa Starhembegom. Ondje je i prvi puta izvjestio Beč o svom položaju nakon podnošenja izvješća od 8. rujna. Nije imao mogućnosti za slanje blagovremenih izvješća u Beč, jer, kako se sam žali: „Nitko od milicije nije htio

prihvatiti takav previše riskantan posao.“ Vojne vlasti u Beču su se s pravom brinule za položaj Rabutinovih snaga. Naime, između 12. listopada i 24. studenog u Beč nije stiglo nijedno Rabutinovo izvješće, ali su zato stizale brojne glasine o njegovom pohodu na sjever.

Kada je konačno 24. studenog u Beč stiglo Rabutinovo izvješće iz Szolnoka od 5. i 6. studenog, vojne vlasti su mu izdale novo naređenje. Trebao je naime isprazniti i uništiti Szolnok, ojačati posade Velikog Varadina, Segedina i Arada, 2000 odabranih konjanika pod pukovnikom grofom Tigeom poslati u Erdelj, a s ostatkom snaga bez odlaganja krenuti u Budim. Naređenje da se vrati u Budim, stiglo je do Rabutina 30. prosinca. Međutim, on se u tom trenutku nije nalazio u Szolnoku, nego na putu u Berettyóújfalu. U međuvremenu, Rabutin je koncem studenog sa svojim snagama stigao u Debreczin, gdje se nadao da će pronaći još hrane ili pak smještaj. Iz Debreczina se htio s glavninom svojih snaga vratiti u Erdelj i učvrstiti tamo položaj Habsburga, vjerujući da o Erdelju ovisi budućnost ugarske krune. Samo je bolesne, topništvo i pojedine pukovnije, koje su pretrpjele teške gubitke, htio otpustiti u Vojnu krajinu ili poslati u habsburške nasljedne zemlje (Grünbühl 1882: 448-449).

Pošto je sa svojim postrojbama ostao u Debreczinu do 29. prosinca, zaputio se u Veliki Varadin. Međutim, kod mjesta Berettyóújfalu 30. prosinca pristiglo je gore spomenuto naređenje iz Beča da se uputi u Budim. Bez ikakve pripreme, Rabutin je krenuo u izvršenje nove naredbe. Pukovnika grofa Tigea je poslao u Erdelj, a s ostatkom vojske je krenuo u Budim. Neplanirani marš je potpuno upropastio njegov odred od 4000 ljudi. Kada je feldmaršal Starhemberg nekoliko dana kasnije, 8. veljače 1707., pregledao Rabutinove pristigle postrojbe, ocijenio je da je njihovo stanje znatno lošije nego što se u Beču mislilo. Nalazile su se pred rasulom. Morat će proći mnogo mjeseci prije nego se one ponovo osposobe za ratovanje (Grünbühl 1882: 449; Hippsich – Lindenbach 1883: 289-290; Kerekes 1915: 227-228).

Pod Velikim Varadinom

Ratni napori su potpuno iscrpili snagu Bunjevaca-Hrvata. U jesen 1707. somborski i subotički militarci su otkazali poslušnost svojim časnicima i javili oberkapetanu Vulinu Iliću da ne žele ići u Erdelj (Gavrilović 1992: 21). Međutim, neki Bunjevci-Hrvati militarci su ipak zabilježeni na dužnosti izvan Potiske vojne krajine. Stričevi Stipana Vojnića već spomenuti Jokan i Nikola Vojnić su ranjeni pod Velikim Varadinom: „pod varadom kad su razbieni i ondaye bio stric yokan ranyen i bio stric nikola“. Stipan Vojnić u svom spisu ne navodi datum kada se to dogodilo, ali se iz konteksta može zaključiti da je to moglo biti poslije gore opisanog pohoda na Kassu (Ulmer 1981: 714).

Austrijsko-turski rat (1716. – 1718.)

Predci Vojnića od Bajše su sudjelovali i u Austrijsko-turskom ratu 1716. – 1718. Kako bilježi Stipan Vojnić, njegovi stričevi Jokan i Nikola Vojnić su sudjelovali u

bitci kod Petrovaradina (5. kolovoza 1716.): „Kad su Turci bili varadin ondaie stric yokan i stric nikola“.

Čini se da su se pretci Vojnića od Bajše nalazili jedno vrijeme pod zapovjedništvom jednog od braće Petrasch. Na to upućuje zabilješka Stipana Vojnića: „kadye petras ufatyen ondaie bio brat matko i stric ivan“. Ulmer tvrdi da su posrijedi „Franjo Petraš (*Petrasch Franz*), barun od Zöglinga“ i „bitka kod Olašina 26. avgusta 1696. godine“ (Ulmer 1981: 715). U knjizi *Posed Bajša, spahije i kmetovi 1751. – 1848.* ostaje pri tvrdnji da je posrijedi „Franjo Petraš (*Franz Petrasch*), baron od Zöglinga“, s tom razlikom što piše da je „zarobljen od Turaka 1716.“ (Ulmer 1986: 51). Međutim, barun Franz von Petrasch (1746. – 1820.) pripada razdoblju francuskih revolucionarnih ratova (1792. – 1802.). Ondje je posrijedi ili Maximilian von Petrasch (1668. – 1724), kasniji zapovjednik Slavenskog Broda, ili njegov brat Ernst Anton von Petrasch (1680. – 1768.).

Biografija braće Petrasch pruža odgovor na pitanje kada i gdje se odigrala bitka u kojoj su sudjelovali Matko i Ivan Vojnić. Braća Petrasch su proistekli iz dobrostojeće češke obitelji, ali su odabrali vojnu službu. Stariji Maximilian je stupio kao običan konjanik u pukovniju kirasira Gondola, a drugi u Narodnu miliciju pukovnika grofa Antona Zichyja. Obojica su sudjelovali u bitci kod Lugosa 25. rujna 1695. pod zapovjedništvom feldmaršala grafa Federica Antonia Ambrogia Veteranija (1650. – 1695.). Kada je Veterani dospio u opasnost, Ernst ga je pokušao spasiti, riskirajući i vlastiti život. Međutim, iako su i Maximilian i Ernst ranjeni, uspjeli su izbjeći tursko zarobljeništvo i povezati se s habsburškim snagama. (Thürheim 1878: 56)

Poslije Karlovačkog mira 1699. Ernst je proputovao zemlje pod osmanskom vlašću, vrativši se u Habsburšku Monarhiju po izbijanju rata za španjolsko nasljeđe (1701. – 1714.). Markgraf Ludwig von Baden je zapisao sljedeće o njemu: „On je hrabar časnik, kojeg koristim za gerilske borbe (Parteigängen), izvršio je mnogo lijepih akcija.“ Maximilian je za vrijeme Rákóczijevog ustanka paou rukekuruca, koji su ga držali u zarobljeništvu 17 mjeseci. Točnije, držali su ga u dubokoj rupi u zemlji ispunjenoj otrovnom vlagom i bez zraka svijetlosti, i davali mu trulu vodu i pljesnivi kruh, i to samo u malenim porcijama. Htjeli su ga nagovoriti da prijeđe na njihovu stranu. Međutim, on je ostao vjeran svojoj zakletvi danoj caru i izdržao zarobljeništvo sve dok nije razmijenjen. Nakon toga je 1705. postavljen za zamjenika zapovjednika tvrđe Brod, Sigmunda Herbersteina. Nakon premještanja Herbersteina u Segedin, Petrasch je u kolovozu 1708. postao zapovjednik Broda (Thürheim 1878: 56; Kljajić 2002: 25-26).

Braća Petrasch su sudjelovala i u Austrijsko-turskom ratu 1716. – 1718. Ernst je uznapredovao do čina potpukovnika i stavljen pod zapovjedništvo guvernera Tamiškog Banata feldmaršala-lajtnanta Florimunda de Mercyja (1666. – 1734.), koji mu je 1717. dao riskantan zadatak. Trebao je naime iz Petrovaradina pokraj turskog Beograda doturiti riječnim putem provijant u Pančevo. U siječnju 1717. zaplovio je u Petrovaradin i do ožujka je opremio 18 čajki s hajducima. Prvi transport je uspješno doturio u Pančevo. Međutim, drugi transport nije bio iste sreće. Naime, 16. travnja

1717. Ernst je krenuo s 23 čajke iz Petrovaradina, nakon što je ondje u isusovačkoj crkvi služio svetu misu, primio sakramente, darovao 200 forinti i zajedno sa svojim postrojbama primio blagoslov od jednog svećenika. Na povratku ga je međutim presrela osmanska flota. U bitci, koja se uslijedila, jedno topovsko đule je pogodilo njegovu čajku i izazvalo eksploziju baruta. Petraš se spasio od eksplozije prešavši na drugu čajku. Međutim, u nastaloj konfuziji, sve čajke su se okrenule k obali. Ljudstvo je, misleći da im je zapovjednik mrtav, krenulo u bijeg. Ernst se iskrcao na obalu sa petoricom ljudi, ali je ondje pao u zarobljeništvo. Jedan časnik je ipak uspio doturiti transport nazad u Petrovaradin.

Stipan Vojnić (1692. – 1748.)

Od predaka Vojnića od Bajše, svakako je najznačajniji Stipan Vojnić, koji je donio svojoj obitelji plemićki naslov. Rođen je 1692. godine. Iz nekog razloga u matici krštenih, koju su vodili subotički franjevci, nema zapisa o njegovom rođenju.

U popisu dobročinitelja i dobročiniteljki, koji su između 1. lipnja 1732. i 13. ožujka 1735. darivali franjevačku rezidenciju, zastupljen je i Stipan Vojnić s prinosom od 105 forinti. On je ondje upisan kao subrat franjevaca i otac crkve. U ovom spisku je zastupljen i njegov brat Ivan Vojnić Hajduk s prinosom od 57 forinti. I on je upisan kao subrat subotičkih franjevaca. Ovi prinosi, koji nisu bili nimalo mali, svjedoče o imovinskoj moći obitelji Vojnić.

Kada je subotički „barjaktar“ (zastavnik) Cveja Branovački unaprijeđen 1735. u „hajdučkog poručnika“ (*Heyducken Lieutenant*), ostalo je upražnjeno mjesto zastavnika (*Fandrich*). Umjesto njega, zapovjednik tvrđe u Segedinu Van Merbeck je položaj zastavnika/barjaktara povjerio „običnom husaru“ (*dem gemeinen Husarn*) Stipanu Vojniću, s obzirom na njegovu dugogodišnju ratnu službu.

Diplomom izdanom 28. listopada 1741. u Požunu (Bratislavi) Stipan Vojnić, njegova žena Anđelija Vidaković i njihova djeca su postali plemićima. Njihovo plemstvo je proglašeno u Baču 17. rujna 1742. godine (Ivány 1886: 102). Po razvojačenju subotičkog šanca 1743., Stipan Vojnić, sada već plemeniti, izabran je za prvog gradskog suca ili kneza (Ulmer 1969: 140).

Po ukidanju Potiske vojne krajine i razvojačenju subotičkog šanca, Stipan pl. Vojnić je sigurno po ugledu na druge hrvatske obitelji, kao

Slika 1. Grb Vojnića od Bajše. Izvor: Borovszky, Samu. „1896. – 1909. Magyarország vármegyéi és városai: Bács-Bodrog vármegye I.-II.“, Budapest: Országos Monográfia Társaság.

npr. Markoviće iz Sombora, tražio od kraljice Marije Terezije darovna pisma za svoje posjede. Kako se može zaključiti iz molbe Markovića, preduvjet za mirno uživanje posjedničkih dobra i prava u reinkorporiranim područjima, tj. područjima koja su odlukom vladara i ugarskog sabora ponovno uključena u sustav komorske i županijske uprave, bilo je darovno pismo. Posjednička dobra i prava mogla su se uživati u neinkorporiranim krajevima.⁹ Drugim riječima, graničari su slobodno uživali svoje posjede, koji su se nalazili na prostoru Vojne krajine. Kada je Potiska vojna krajina ukinuta, nestala je potreba i za darovnim pismima.

Kao što je to slučaj i kod drugih hrvatskih velikana iz 18. stoljeća, u znanosti postoje dvojbe oko smrti Stipana Vojnića. Ulmer pogrešno datira smrt Stipana Vojnića u 1747. godinu. Stipan Vojnić je, kako pokazuje matična knjiga umrlih, koju su u to vrijeme vodili subotički franjevci, 3. listopada 1748. na pustari (*in desertis*), udavivši se u izvoru (*in fonte submersus*), u 56 godini svog života (*annorum aetatis suae 56*). Pokopan je 5. listopada u kripti crkve sv. Mihovila Arhangela (*in Ecclesia S. Michaelis Archang: ad criptam positus*). Prije smrtije primio je sakramente euharistije i pokajanja (*praevia in Ecclesia sacramento paenitentiae et eucharistiae munitus*).

Luka Vojnić (1716. – 1787.)

Iz plemenite loze Vojnića, odmah poslije stjecatelja plemićke diplome, Stipana Vojnića, izdvaja se po značenju njegov sin – Luka Vojnić.

Luka Vojnić je rođen 1716. godine. Zabilježen je naime u matičnoj knjizi krštenih franjevačke crkve u Subotici pod rednim brojem 80. i datumom 14. listopada 1716. Ondje su kao njegov otac i majka upisani Stipan Vojnić i Anđelija (rođ. Vidaković), kao krstitelj franjevac Pavao, a kao kum na krštenju Jakov Vuković.

Slijedeći stope svojih predaka, Luka Vojnić je stupio u subotičku Narodnu miliciju. Istakao se u službi kao hrabar i pouzdan vojnik. Kada je Veselin Radašić, kornet (zastavnik) subotičke husarske satnije, dao ostavku na svoj položaj, nastala je potreba da se taj položaj povjeri nekoj pogodnoj osobi. Zapovjednik segedinske tvrđe Louis Piosasque povjerio je taj položaj Luki Vojniću, obrazloživši tu svoju odluku u ispravi od 15. travnja 1738. Napredovao je i dalje. Kada je poručnik subotičkih hajduka Cvejo Branovački umro, Piosasque je postavio na njegovo mjesto zastavnika Luku Vojnića, obrazloživši to u ispravi od 7. rujna 1739. Tada je Luka Vojnić već imao ratno iskustvo. Pokazao je hrabrost prilikom obrane Mehadije¹⁰ 1738. Međutim, usprkos hrabroj obrani austrijska posada u Mehadiji pod zapovjedništvom pukovnika Piccolominiya se predala turskim postrojbama pod zapovjedništvom Hadži Mo-

⁹ Nimčević 2018: 80: donosi pogrešan prijevod riječi „sine quibus in partibus minus incorporatis, ejusmodi Bona, et lura possessionaria tute manuteneri poterant prijevod riječi“ iz molbe Marka Markovića, koji prijevod glasi: „bez kojih se posjednička dobra i prava u inkorporiranim krajevima nisu mogla sigurno uživati.“ Dakle, budući da se „minus“ odnosi na partibus (...) incorporatis, a ne na „poterant“, prijevod treba glasniti „bez kojih su se posjednička dobra i prava u neinkorporiranim krajevima mogla sigurno uživati“.

¹⁰ Naselje u rumunjskom dijelu Banata, u Karaš-severinskoj županiji.

hameda 15. srpnja 1738. Nakon toga, Luka Vojnić je dulje vrijeme bio raspoređen u Temišvaru i tamošnjoj utvrdi.

Luka Vojnić je ostao u službi sve do raspuštanja subotičke milicije. U revizionoj listi izdanoj u Segedinu 21. travnja 1743. nalazi se na spisku kaplara (*corporales*).¹¹ Poslije razvojačenja subotičkog šanca, Luka Vojnić je u ulozi ispitanika svjedočio 1. prosinca 1743. o nemirima Srba u Subotici pred županijskom komisijom, koja je obrazovana na Velikoj skupštini Bačke županije u Baji 26. studenog iste godine pod predsjedanjem kalačkog nadbiskupa Gabrijela Patačića radi provođenja istrage u spomenutom predmetu. (*Inquisitio intuitu Discordiarium per Graeci Ritus Co = Incolas nostros Cantatarum peracta Die 1a Xbris 743*).

Komisija, koju su činili županijski činovnici: glavni sreski načelnik Grga Kereskenyi i prisjednik Valentin Adamović, istoga dana je prema kazivanju ispitanika sastavila svjedodžbu, gdje je Luka Vojnić zapisan kao 27-godišnjak i zamjenik kapetana nekadašnje subotičke Narodne milicije (antea Locumtenens Nationalis Militiae, nunc autem incorporatus cum Regio Privilegiati oppidi Szent= Maria Incolis, Catholicus, annor. cir. 27.)

Luka Vojnić je dao doprinos elibertaciji Subotice 1779. Osobno je putovao u Beč radi pregovaranja o uvjetima otkupa statusa slobodnog kraljevskog grada. O tome svjedoče osim ostalog dva pisma, datirana u Beču 1765. i 1766. koja je potpisao sa Josipom Mamužićem (PASu F.179, II, 18). Pisma su pisana hrvatskim jezikom i mađarskom ortografijom. Vokabular je raznolik. Uglavnom preovlađuju termini svojstveni latinskoj kancelariji habsburške Ugarske. Neki su zastupljeni bilo u izvornoj formi, a neki su djelimično adaptirani pravilima hrvatskog jezika: agent, Cassa Domestica, Capittal, census, comunicirali, Congregatia, decidirati, Discrecia, Erarium, expeditia, Regium, expensas Pestilentiales, favorabilis, Generalis, Instelatia locumtenenta, Instantia, Intimatum, opinia, notarius, praeses, Plenipotencia, pro cento, proponirati, Particularis, rejicirata, referendi referendar. Izraz „instantiu promovirati“ je bukvalan prijevod latinskog izraza „instantiam promovere“. U manjem broj su prisutni turcizmi, kao npr. esapiti (smatrati), te mađarizmi: Vaross, Varmegya i Vorspan. Gore spomenuta pisma donosimo u prijepisu:

Plemenito Vitye Bratyo nami vellestimana

U ime Boxje dana 29 xbra dogyosmo u Becs i oni isti dan kakosmo konak nassli, takismo otisli Gospodinu Agentu, a sutra dan Gospodinu Referendu i tako svetkovine jesmoim csestitali, i onise csudety zastosmo tako frisko dosli, buduc da jos Slavna komora nie svoje Opinie pozarad naseg posla stose doticse kralyeve Varossi poslala, sami pak znate kakvaje Opinia od Slavne komore, buduty davam je G: Notarius kazao kakonamje kamere Praeses rekao, nego na sveci dogovarujutyse Gospodin Agens s Gospodinom Referendarom danam posao bolyma hodi, i dase dikoim bolyma Ser-

¹¹ Dokument nosi naslov: Revisions-Lista über dero zu Hungarn und Böheimb König(lichen) Ma(jes)t(ä)t Löb(liches) Theisser granitzer Militär zu fuss und zwahr, über des Hauptmann Lucas Sucsich Compag(ni)e wie starck sich selbe bey der zu Segedin den 21 Apr(il) 1743 vorgehommener Revision Effective befunden, als. (Iványi 1892b: 26).

ce omeksa i da bolji Priatelji budu, da sverhu censussa kako Capittal iznosi obetyamo joss Deset hilyada forinti iliti tri hilyade Dukata, uzrok daju taj, jer Erarium Regium na onomu netye zafaliti stosmo duxni, vety na onomu sto od visje damo, i tako netyemo rekosse natom stetovati jertyemose od svaki tereta oprostiti kakono od Casse Domesticae i ostali napasti. I tako gledajte skupitese i dajte nam naznanye stose friskie moxe, i ako mislimo to 10000 fn dati dajtenam nato Plenipotentiu pak dase opet na novo Instantia promovira, jer drugog nacsina nemogu natyi dase prie posao sverssi, a pozarad Discrecia kakosmose dogovarali s Gos: Agentom buduty da Priatelya nejmano daklenam valya jake Priatelye fatati, a jakim jaka i Discrecia se daje, dakle recse hotye otityi jedno pet, ili sest hilyada forinti osim stotyese na expedite i ostala trossiti. A stose pak Cassae Domesticae doticse Intimatum jest poslan na Plemenitu Varmegyju prie negsmo mi dosli u Becs to jest 28 9bra i kakosmo razumili jeste dosta favorabilis, nego dobro pazite kad bude Congregatia Plemenite Varmegyje, ili Generalis, ili Particularis, dabiste neostavili, vety dvoicu Gospodara kako Gospodin Agent govori poslali i dobro Intimat razumili, jer kakosmo csuli dase opet netye motyi tamo sversiti stvar vetyetyse amo decidirati, a naj posli iz knjige Gospodina Agentu kojaje poslata prie negosmo mi amo dosli i mislimo dasteju primili jeste svaka podpunie razumili knjigu pak kojustenam poslali jesmo primili dana 22 xbra i tako u nyoj jesmo svaka razumili i tako kakoste pisali da u Posun igyemo sadnam nie fajde ityi, jertye biti Instelatia locumtenenta, to jeste Principa od Xaxonie, vetye kadse sversi akobi Opinia dato doba nedosla, hotyemo otityi i dobrimse Priatelyom priporucsiti, i tako xeletyvam Sricsnu novu Godinu svim kolikim ostajemo

Sluge Ponizne
Luca Vojnic
Josephus Mamusity
Datum Viennae
Die 23xbris 1765

P. S. nato 10000 fn sto pria moxete dajtenam informatiu, i pozdravite nasse Domasnye

Plemeniti Gospodari Senatori Nami lyubazni!

Pria nekoliko Dana bivschy Gospodar Birov Nass u vlastitom svom poslu u Baii koga vidivschy Promotreni Gospodin Consiliar Taynai jestga k sebi dao dozvati, i dozvavschiga jestmu rekao dabi k vecseru nyima dosao za pokazati nike potaine Stvari, komu i opet na vecser dolaxechemjest List po Milostivnom Gospodinu Prisvitlu komore Consiliaru Vajai nyemu poslali pristio u kom pristivenom razumiti mogao jest da recseni Gospodin Consiliar Vajai potaino po Gospodinu Tajnai opomenut¹² nass csim buduch od Svitle komore Dvorske Becske na Prisvitlu komoru Macsarsku dosao Compulsorium Mandat da ista komora svoju opiniu pozaradi nass schto berze poslye, i kakve Dohotke Sz Marinska Varosch imade specificira, Deputircse svoje schto berze vische puta k uzvischenomu Gospodinu Consiliaru u Posun poslyemo,

¹² Precrtano admonirat.

koja dakle razumivšchi Gospodar Birov jest S velikom zafalnyostyom odgovorio da jesmo Deputircse poslali, i tako dabi Milostivnog Gospodinu Consiliaru odgovor poslao nyivo Gospostvo molio, koju molybu primlyenu, i poslusanu isti Gospodin Tajnai pokazao, i odgovor dati shtoberxe obechaose. Togaradi priporucsujemo vami prvo pohrliti Milostivnom Gospodina Consiliara Vajaiju i od nyevog Gozpostva potribitu razumiti pak takogyer u svacsem pomnyu dobru imali alli u pogodbu akobi G. Bog dao kakvu sverhu brez znanya nassegh condescendirat nemoite. Ova kadbi vami na Znanye davali odgovor shtoberxe csekujuchi priporucseni ostajemo

Plemenito Vitye Bratyo nami vellestimana i ostala skupstino.

Na knjigu kojustenam pisali, jesmo oni isti dan odpisali, koismoi i primili, ali moxetenam oprostiti stose nismo podpisali, i broja nika falili kakonamse vidi, jersmo hitili dabi od poste ne ostala knjiga, buduty daje kasno bilo, nista nemanye mogliste razumiti stosmo u nyoj pisali, i tako sutra dan jesmo otisli opet drugom nasssem Priatelyu poglavitom, koga sami znate kojije, paksmo snyim stvar comunicirali i razgovaralise od potriba kojestenam pisali i upitavsi nyega, hotyelyse Capital 6. na stotinu, ili 5. na stotinu uzimati, daklenam recse, od toga nie potribe sada nispominyati, a akobi i nato doslo za sad, tako netyese po 6 f vetye po 5 esapiti i tako valja razumiti kolik dabinam valyalo poloxiti sto i cseterdeset hilyada forinti, ali bas akobi i to bilo tebise dotog dokonalo, kralyevsko Velicsanstvo sada novaca netye, vetyetye uzimati census, a moxe biti recse, datye dotyi potribe i vrimese dotirati, datye i po 6 pro cento esapiti, alie do tog jos daleko, buduty kakonam kaxe, daje nassa Instantia rejicirata i na cancelarii, i na komorii macsarskoj, dakle drugi nacsin nemogu natyi kakosmo i pisali dase opet Instantia na novo promovira i dabise lakse prignuli, vetye dase jos ono 10000 hilyada obetya, itakobi bilo sto i pedeset hilyada fn osim svega troska. A pozarad hoda u Posun jesmo pitali, hotyemoli komu ityi, daklenam recse, nie potribe, jer jos nejmase nasto, niti pak komu dom vrime nebude, a itose csudimo buduty daste knjigu primili i razumili, daklestenam mogli i u poslatoj knjigi 6 januara stvar barem dvostruko meknuti, ako bude capital 6 na stotina da obetyamo ono 10000 hilyada, akoli bude po 5 nastotinu ili da damo ili pak da nedamo, i takobi mogli Instantiu promovirati, a takonam sad valya dangubiti i trositi doklenam opet neodpisete, a i utom kakvoje ufane i stotyete biti, neznamo nista dok od vas odgovor neprimimo, pak opet Instantiu na novo nepromoviramo, dakle nemojte ocinyivati i dase stvar produlyuje, vetye sto barxje posalyite, sto imamo csiniti.

A pozarad Cassae Domesticae akoje Congregatia Plemenite Varmegyete bila, daklenas Informirajte, jer kakonam kaxu datyese amo stvar decidirati sto imamo csiniti, jeretye na novo repartitiu Plemenita Varmegyete razmetyati, daklenam recse, netyete biti da nista nedate, dityete dati stogod, ali malo, i tako akobi do pogodbe dosla stvar pisite podpuno, da opet necsekamo, i vrime ne trosimo, jer moxe biti, datyenas najposli od expensas Pestilentiales atrahirati, ako se nemogli budemo oteti da nista nedamo.

A za Gospodina Agenta, on za svoju trudbu zasad nista neiste, ali kako vidimo prigovara, dakle neznamo jesuli Gospodari koisu lani bili, stagod dali, i ako nebudu stagod dali daklenam i to odpisite stotyemomu dati.

Pozaradi pak darivanya kakostenam pisali, komutyese davati i kolikotyese davati, raspitalismo Gospodina Agentu, daklenam recse nato, ako Gospodin neimadu u meni vire, ni u vami, a oni neka gledaju drugoga, jer takvu stvar ja nemogu kazati, davi tamo pisete, komu i koliko da svak znade, jer utombisse moglo i mojem, i oniziu Gospodara Postenyu nauditi, vety dok malo po malo stvar jos bolymase izvidi, i tako netyu prosipati, vety koj za koliki Dar bude, on akotyese i davati, a i onitye znati, dakle tako ako misle recse, dase stvar promovira, neka dadu Plenipotencia pozarad Darivanya i na ono Deset hilyada fn ja kakosam dosad dragovolyno Sluxio, takoty u i u napridak. S otim ostajemo xeletyivam od Gospodina Boga dobro zdravlye.

Datum Vienna
Die 14 Januaris 1766
Plemenitog vitya Sluge zavezane
Luca Vojnich

P. S. Nemojte misliti kadnamje Szomborce proponirao, dasu i oni dali 15000 hilyada fn osim svega troska, dakle, i mi moxemo, mismo nato odgovorili, akosu oni toliko dali nyimaje Desetak, i forsplan u tom oprosten, a mityemo to sve dati, oni pak na to odgovaraju, od nyije zemlya ukratyena, vasa hotye sva ostati, a kadsmo proponirali, ako Kraljevsko Velicsanstvo uzme 5 pro cento, a ne 6 dakletye na nama imati dobitka 23333 fnox, akobi kada svu sumu poloxili, akoli pak nebi a onobi ostao census u 1000 hilyada fn a kad nadodamo 10000 f onda tye biti 33333 fnox a oni nato odgovaraju sadaje drugo vrime. Dakle gledajte stotyete csiniti, da summa kojaje vety imenovata, to je samo osim expeditie, i ostali sviu troskova akobi kadsto bilo.

Zaključak

Pretci plemenite obitelji Vojnić od Bajše sudjelovali su, kako pokazuju dostupni izvori, u gotovo svim povijesnim događajima na prijelazu iz 17. u 18. stoljeće, u koje su bili uključeni i njihovi sunarodnjaci – bački Hrvati-Bunjevci. Nažalost, za sada je teško sa sigurnošću reći kada su se doselili u Bačku, ali kako pokazuju istraživanja Gaspara Ulmera, ondje su živjeli još u vrijeme vlasti Turaka-Osmanlija i uživali posjede, čija pravna priroda još nije istražena. Dok se ne istraže relevantni izvori, ne može se reći je li riječ o posjedima zakupljenim od turskih paša, ili pak o vlastitim posjedima. U svakom slučaju, primjer Vojnića zorno pokazuje da seoba Bunjevaca 1686. nije izgledala onako kako se to u popularnoj kulturi, pa čak i znanosti obično mislilo i tvrdilo. Naime, umjesto nekakve velike seobe Bunjevaca iz prapostojbine, koja se kolokvijalno opisuje kao tromeđa Bosne, Hercegovine i Dalmacije, 1686. se zapravo dogodio prijelaz ruralnog stanovništva u Suboticu s obližnjih pustara. Dakle, ondje je riječ o seobi manjih razmjera: iz sela u grad, koji je svakako bio sigurnije sklonište od napada Turaka-Osmanlija, budući da je imao šanac. Korijene seobe Bunjevaca u Bačku treba tražiti dakle ranije od 1686., u vrijeme vlasti Turaka-Osmanlija. Uostalom, izvori svjedoče o Bunjvcima 1686. Prema tome, seoba Bunjevaca iz prapostojbine 1686. je pojednostavljen prikaz kompliciranih procesa, koji su trajali

Dasun jzgyemo Sadaam nie fajde icyi, jzgye
 bini Inretaria Locumtenente, to jzgye Principa
 od Saxonie, wzye kadde Sweti skobi opina
 dato doba nedovla, koryemo oticyi i dobrimte
 Priateljom puzporuciti, i tako Scheszyvam
 nu novu Sadiam Swim kalitiam ostajemo
 Amenizag vrya
 Datum Viennae
 Die 24 Xbris 1765
 Hugo Doniane
 Luca Vojniczka
 Josephus Mamusiny
 P.S. nato 10000 fl. Sopnia morue dejzenam
 informativ, i pozdravite natte Doniane

Slika 2. Pismo subotičkih opunomoćenika s njihovim potpisima od 23. prosinca 1765.

dulje od jedne godine i uključivali više generacija ljudi različitog geografskog podrijetla (Bosna, Hercegovina, Dalmacija) te kao takav predstavlja mit, koji je vjerojatno nastao prema mitu o velikoj seobi Srba 1690.

Pretci Vojnića od Bajše nisu bili samo svjedoci povijesnih zbivanja, u koja su bili uključeni i njihovi sunarodnjaci, nego i sudionici. To se može zaključiti po tome što

su ostavili vidne tragove u povijesnim dokumentima, koji ih spominju još u prvoj polovici 18. stoljeća kao dobrotvore franjevačke crkve u Subotici i članove franjevačkog svjetovnog reda, vojnike i časnike subotičke milicije, članove gradskih tijela i plemiće. Kao graničari nisu bili samo posadne postrojbe, nego su po potrebi morali ratovati i u udaljenim krajevima, kao što su Erdelj, Gornja Ugarska (Slovačka), Posavina, Podunavlje itd.

Ranije istraživanja (Gaspar Ulmer) nisu toliko tematizirala ratničku stranu povijesti Vojnića od Bajše kao što je to slučaj u ovom prilogu. Umjesto toga, predmet istraživanja je bila pravno-imovinska povijest Vojnića od Bajše s akcentom na njihov posjed po kojem su dobili nadimak – Bajšu. Ovakav pristup istraživanju obitelji Vojnić od Bajše se može razumijeti, s obzirom da je ostalo najviše dokumenata pravne prirode. Međutim, povijesno gledano, razdoblje pod vladavinom Turaka-Osmanlija i razdoblje pod vrhovnim zapovjedništvom zapovjednika segedinske tvrđe nisu samo vremenski prethodila razdoblju, u kojem je obitelj Vojnić uživala visoke položaje u Subotici i Bačkoj županiji, nego su ga i uvjetovala. Kao takva gore spomenuta razdoblja zaslužuju ništa manju pažnju. Bez aktivnog sudjelovanja u Velikom turskom ratu i kasnijim ratovima koje je vodila Habsburška Monarhija, Vojnići možda ne bi mogli zauzeti tako visoko mjesto u socijalnoj hijerarhiji Subotice. Na koncu konca, da Turci-Osmanlije nisu preseljavali stanovništvo iz pasivnih u ravničarske krajeve, Vojnići se ne bi raširili u Bačkoj, a s tim u svezi povijest Subotice bi izgledala drukčije.

Izvori

- Povijesni arhiv Subotica F.179 (Zbirka Istvána Iványija).
 Povijesni arhiv Subotica F.1 (Fond Vojnići od Bajše).

Literatura

- Bálint, Sándor. 1957. *Szegedi szótár I.* Budapest: Akadémiai kiadó.
- Bánkúti, Imre. 1992. *Iratok a Rákóczi-szabadságharcból. Kecskemét város és környéke I.* Kecskemét: Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára és a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat.
- Csapody, Miklós. 2004. *Bálint Sándor élete és politikai működése 1904. – 1980.* Budapest: Korona.
- Gavrilović, Slavko. 1992. Sombor – graničarski šanac (1687.– 1745). *Zbornik Matice srpske za istoriju* 46: 7-48.
- Grünbühl, Emil. 1882. *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen. I. Serie – VIII. Band. Spanischer Successions-krieg. Feldzug 1706.* Wien: Verlag des K. K. Generalstabes.
- Hipssich, Carl; Lindenbach, Camillo. 1883. *Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen. I. Serie. – IX. Band = Successions-krieg. Feldzug 1707.* Wien: Verlag des K. K. Generalstabes.

- Iványi, István i Gyula Dudás. 1896. *Bács-Bodrogh vármegye egyetemes monografiája* I. Zombor: Bittermann Nándor és fia könyv. és nyomdájája: 319-483.
- Reizner, János. 1899. *Szeged Története* I. Szeged: Szabad Királyi Város közönsége.
- Iványi, István. 1886. *Szabadka szabad királyi város története* I. Szabadka: Bittermann.
- Iványi, István. 1892b. Okmánytár. U: *Szabadka szabad királyi város története* II. Szabadka: Bittermann József könyvnyomdájából.
- Inczefi, Géza. 1960. Szeged környékének földrajzi nevei. *Nyelvtudományi Értekezések* 22. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kemény Lajos. 1914. Adalékok Kassa 1706-iki ostromához. *Hadtörténelmi közlemények* 15. évf.:135-141.
- Kemény, Lajos. 1914. – 1915. Kassa 1706-ik évi ostromához. *Történelmi Közlemények Abauj-Torna vármegye és Kassa multjáról* 1. szám.: 43-44.
- Kerekes, György. 1915. Kassa 1706-ik évi ostromához. *Uránia: Népszerű tudományos folyóirat* XVI./6–8. szám: 226-228.
- Kljajić, Josip. 2002. Zapovjednici brodske tvrđave i načelnici grada Broda u 18. i 19. stoljeću. *Scrinia Slavonica: Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest* 2: 16-45
- Nimčević, Vladimir. 2018. Plemenita obitelj Marković u 17. i 18. stoljeću. *Godišnjak za znanstvena istraživanja ZKVH* 10: 29-97
- Popovics, György. 1912. Sizar. *Bács-Bodrogh Vármegyei Történelmi Társulat Évkönyve*. XXVIII.: 147-153
- Szabó, Adorján. 1906. II. *Rákóczi Ferenc Kassa multjában*. Kassa: A “Kazinczy-Kör” Kiadása.
- Tooth, János; Szilágyi, Sándor. 1861. *Kis-kun-halas város története*. Nagy-Kőrös: A kiadó tulajdona.
- Thürheim, Joseph. 1878. *Feldmarschall Ludwig Andreas Graf Von Khevenhüller-Frankenburg Seiner Grossen Herrscherin ‘treuer Vasall Und Beschützer’ 1683-1744*. Wien: Braumüller.
- Ulmer, Gašpar. 1969. Pokret slovačkih kmetova u Bajši 1816. pokret slovačkih kmetova u Bajši 1816. godine. *Zbornik Matice srpske za društvene nauke* 54: 139-153.
- Ulmer, Gašpar. 1979. Dan kraljevske slobode, *Subotičke novine*, 2. veljače: 10.
- Ulmer, Gašpar. 1981. Novi podaci o učestvovanju Subotičana. *Rukovet* 27/6: 712-716.
- Ulmer, Gašpar. 1986. *Posed Bajša, spahije i kmetovi 1751. – 1849*. Novi Sad: Filozofski fakultet u Novom Sadu.
- Veselinović, Rajko. 1986. Austro-turski ili „varadinski rat“ 1716. – 1718. *Istorija srpskog naroda* IV/1. *Srbi u XVIII veku*. Beograd: Srpska književna zadruga.

Summary

Ancestors of the noble family Vojnić from Bajša and their time

Family name Vojnić is one of the characteristic surnames of Croats from Bačka. There is a long list of names of great people with that family name. This paper, however, does not include all the people with this surname, only one family, whose members stood out in historical events at the turn of the 17th and 18th centuries and later in the middle and the end of the 18th century. It is about the Vojnić family, who gained the adjective "from Bajša" at the end of the 18th century for their Bajša estate. This paper is the result of archival research concerning the past of this family and aims to shed light on their humble beginnings. It also revises incorrect allegations about the place and time of certain events the members of family Vojnić participated in. The aim of this paper is to show, in the light of available resources, as comprehensive as possible, significance of this family for the history of Subotica and generally Bunjevci Croats in general, which has been only fragmentarily explained by science.

Keywords: Austro-Turkish War 1683 - 1739, Francis II Rákóczi's uprising 1703 - 1711, Stipan Vojnić, Luka Vojnić